

mila je knjigu **Anegdote iz NOB-e**. Poslije tri i pol decenija autorica je odlučila da svoja sjećanja anegdota iz rata zabilježi i anketiranjem svojih ratnih drugova i drugarica prikupi nove, da — kako kaže — zapiše »bar deo tog humora, koji nam je pomogao, i bio duhovna hrana u teškoj četverogodišnjoj borbi«. Poredala ih je kronološkim redom kako su se događale od 21. kolovoza 1941. do završetka rata 15. svibnja 1945. godine prateći na taj način i borbeni put vojevodanskih jedinica i zbivanja u Vojvodini. Tako je nastala ova knjiga sa 169 anegdota.

Posebnost je zbirke, za razliku od starijih narodnih, u tome što je riječ o osobinama živih ljudi — boraca, rukovodilaca, seljaka aktivista, u teškim ratnim zbivanjima koji su uz šalu živjeli, borili se i umirali. U napomeni autorica kaže: »Kao učesnik narodnooslobodilačkog rata divila sam se našim običnim, često polupismenim ljudima, koji su u teškim borbama, marševima, odmorima i zastancima znali da nasmeju desetinu, vod, četu, pa i brigadu boraca.

I danas se rado sećam nekih od tih divnih likova, mojih dobrih drugova, kao što su: Boško Ilić, Milenko Milutinović, Slavko Nikšić, Petar Petrović, Lazar Korica, Novak Mihajlović, Dane Ergelaš, Svetozar Kostić, a i mnogih drugih koji su znali da oraspolože svoje drugove u najtežim situacijama, zbog čega su bili omiljeni u svojoj jedinici...« (Spomenuti su i junaci i autori anegdota ove knjige.)

Tako je nastala cijela galerija likova. Upoznajemo osobine ljudi jedne sredine — Vojvodine, koje čvrsto veže drugarstvo, optimizam i vjera u svoju snagu.

Vrijednost ovog narodnog humora je u neposrednosti i originalnosti, u sočnosti jezika i toplini humora. Jedan na izgled malen događaj, uokviren anegdotom, nosi u sebi ponekad i čitav život i postaje dio povijesti.

Ante Nazor

Tanas Vražinovski, Ilindenskiot prozen revolucioneren folklor, Institut za folklor »Marko K. Cepenkov« — Skopje. Posebni izdanija, knjiga 8, Skopje 1981, 328 str.

Pojavom ilindenskog folklornog ciklusa počela je nova etapa u razvoju makedonskog usmenog stvaralaštva, obogaćenog novom idejnošću i novom tematikom — tematika makedonske revolucije koja je postala jedan od osnovnih elemenata daljnjeg razvoja cjelokupnog makedonskog narodnog stvaralaštva.

Knjiga sadržava dva dijela. U prvom dijelu iznesen je opći pregled Makedonije krajem XIX i početkom XX stoljeća, sastav žanrova ilindenskog proznog revolucionarnog folklor, tematike i likova tog vremena, Kruševa i kruševskog kraja u predajama s ilindenskom tematikom i tipološka klasifikacija predaja s ilindenskom tematikom.

Drugi dio sadržava velik broj kratkih narodnih priča vezanih za zbivanja i ličnosti iz razdoblja ilindenskog ustanka. Glavni junaci tih priča su organizatori i rukovodioci ilindenskog ustanka i nacionalne borbe makedonskog naroda. Ove tvorbe uglavnom imaju općenarodni karakter. One su poznate u svim krajevima Makedonije. U prvom redu, tu su predstavljene ličnosti Goce Delčeva, Jane Sandanskog, Pitua Gulija. Najveći broj tih priča je posvećen Goci Delčevu, čiji lik u narodnim predajama prerasta u legendu. Osim toga, jedan dio priča govori o junacima lokalnog značaja. To su predaje i priče o raznim seoskim vojvodama, komitama koji su sudjelovali u akcijama izvedenim u njihovim rodnim mjestima i bližoj okolini.

Ilindenski ustanak je u makedonskom folkloru stvorio nov tip junaka. Junak ilindenskog revolucionarnog folklor ne bori se protiv raznih natprirodnih stvorenja, on nije više tip Marka Kraljevića i njemu

sličnih junaka. Novi junak bori se i žrtvuje za slobodu svoje makedonske domovine i svoga naroda.

Dijana Mihajlova

Uporedna istraživanja, 2. Prisustvo srpskohrvatskog usmenog pesništva u stranim kulturama, Glavni urednik **Nikša Stipčević**, Institut za književnost i umetnost, Godišnjak IV, Serija A: Komparativna izučavanja srpske književnosti, 2, Beograd 1982, 259 str.

Najnovija publikacija Instituta za književnost i umetnost u Beogradu donosi vrlo značajne priloge o ulozi srpskohrvatske usmene poezije u kontekstu evropske književnosti. Uvodna studija Istvana Frieda **Recepcija srpskohrvatske narodne poezije u mađarskoj književnosti u prvoj polovini XIX veka**, otkriva naglašenu ulogu srpskog usmenog pesništva u mađarskoj kulturi, napose u vrijeme prosvjetiteljstva i romantizma. Iz Friedove studije razabiru se i okolnosti koje su toj recepciji išle na ruku. U mađarskoj književnosti sakupljanje narodnih pjesama počelo je kasnije negoli kod nas ili npr. kod Slovaka. Mađarski ideolozi XIX stoljeća našli su u našoj poeziji poticaj nekim težnjama koje su vodile »ostvarenju nacije«. Vukova prva zbirka narodnih pjesama povukla je i privukla velik broj apologeta. Spomenimo i to da mađarska poetika bilježi »srpski manir« (szerbus manier), romantičarsku pojavu lirskog pjevanja »na narodnu« u trohejskom desetercu. Važni nosioci interferencije mađarske i južnoslavenske književnosti su pripadnici **dvojne kulture**. (Fried ovaj pojam vrlo pravilno razlikuje od pojma »pripadnosti dvjema književnostima«.) U doba prosvjetiteljstva postojala je prisna veza između peštanskih Srba i mađarskih intelektualnih krugova. Najmarkantnijem pripadniku dvojne kulture Mihajlu Vitkoviću (Vitkovics Mihály) autor posvećuje i najviše prostora u studiji. Vitković je s jedne strane u-

poznao srpske pisce s rezultatima mađarske književnosti kojoj je i sam pripadao, a s druge strane, uz vješto pisanje epigrama i epistola našao je vremena i za prevodenje srpskih narodnih pjesama na mađarski. Danas bismo njegov prevoditeljski način nazvali »suviše vještim«, no to je samo pripomoglo da mađarski čitatelj shvati i prihvati našu pjesmu. Fried vrlo detaljno nabraja sve mađarske prevoditelje naših narodnih pjesama u naznačenom razdoblju, analizira i kritička mišljenja o tim prijevodima, štoviše iznalazi i brojne manjkavosti koje su se potkrale u nekim znanstvenim disertacijama s tog područja. Ovaj vrlo dotjeran znanstveni rad ne bi bio cjelovit bez spomena slavista Lászlá Hadrovicsa, našeg suvremenika, koji sistematski razotkriva kohezijsku snagu mađarske književnosti a istodobno obogaćuje i našu književnu historiografiju. Izdvojit ću Friedovo mišljenje iz uvoda o tome kako je recepcija bivala direktna (u oba smjera), ali isto tako do nje dolazi i posredstvom neke druge kulture (u konkretnom slučaju bila bi to austrijsko-njemačka književna sredina s Herderom, Goetheom, Grimmom i drugim). To posredovanje ostavilo je traga i u drugim evropskim književnostima, pa je možemo pratiti i u vrlo opširnoj studiji Stojana Subotina: **O prisustvu srpskohrvatskog usmenog pesništva u Poljskoj**. Valja napomenuti da je autor ove studije umro u toku pisanja i da je pred nama fragment opsežnijeg rada (možda knjige?). To je razlog zbog kojega su analize poljskih prevoditelja toliko detaljne (autor nas izvještava i o recenzentima prevoditelja naše poezije) a nedostaje globalna predodžba o intenzitetu recepcije naše usmene poezije. Autor upozorava na ovu distinkciju: dok u Galiciji i zapadnom dijelu Poljske buja interes za našu narodnu poeziju, u najvećem i najvažnijem dijelu Poljske, onom dijelu koji se nalazi pod ruskom okupacijom, taj je interes jedva osjetan. Ipak u Varšavi 1836. izlazi nekoliko Vukovih pjesama. Zanimljivo je i to